

secedens, excoletus in orationibus, jejunii, omniisque austeritate vitam egit, ac post annum coelesti voce ad aeternam requiem hiscè verbis evocatus: *Satis est quid laboristi; metes nunc quod seminasti; obdormivi in Domino anno sexti 35, sub annum Domini 1181, et miraculus virtus et mortuus claruit.*

Nota septimæ. Usus est Deus voce asinæ, tum quia cœngui bruta mens per brutum docetur, tum, ut ait Nyssenus 1. de Vitâ Mosis sub finem, ut eruditore et castigaretur vanitas auguris (Balaam) qui rudiun asinæ, et garrulam avium, quasi omnia que præfutura significantur, observare soletat. Similis enim omnia superstitione observasse Gentiles, docet Cyril. Alex. 1.5 contr. Julian., ubi ad: *Commemorabo domum quæcumque, quam huiusmodi avum vocem.* Sic ligionis Cœtiensis in Rhodo insula scribit, Jovis taurum humano sermone locutum. Magis mirum est quod refert Alexander Magnus in Epist. ad suum præceptorem de suo itinere, sicuto inde, de duabus arboribus, una virilis roboris solis, altera feminæ lumen, indec et græco sibi loquentibus, et oracula dantibus. Arbor enim solis primo jubar solis orientis tacta, ei indicet dixi: *In iuvante bellis, Alexander, unius erit terrarum orbis dominus: sed virus in patria non reverteris: ita enim fata de tuo capite statuerunt. Arbor vero lumen, primis luce noctis orientis radiis percussa, constat ad exitum, ubi morituras esset Alexander? græce respondit: Alexander, plures jam aetates finem non habes, sed sequenti anno mense Maii in Babyloniam morieris: a quo minime speras, desipiscere. Seiscattus est rursus ab arbore solis Alexander, a quo occidendum esset, quemque finem mater, et sorores essent habituaria? Arbor græce respondit: Si mortis tristitia insidias proddidero, instant fata facile mutabitis. Mili quoque tres irascentur sorores (Parce, cuique sua fata, quasi pensa distribuimus) quid carum pena impiderem. Igitur ad annum, et menses octo Babyloniam morieris, non ferro, ut suspicaris, sed veneno. Mater tua turpissimo et miserando exitu, quandoque inseputa facerit in via, avium ferarumque præda. Sorores tue diu fato felices erunt. Tu modo caue ne nos ulterius secesseris: qui excede luci terminos, et Phasianum Porrumque revertere. Hac si vera sunt, magica sunt, factaque ope dæmonis, qui sicut per idola, ita per arbore loqui potest.*

Tropolog. S. Gregor. 5 p. Pastor. admon. 15, et ex eo Rabanus: *Asina retardata angelum videt, quem Balaam non videt: quia pleniora caro tarda, per molestias flagello suo mente indicat Deum, quem ipsa carni presidens non videbat. Asina ergo, id est, caro flagellata, sepiè Balaam, id est, menti cœcta et depravata, Deum rovetat et ostendit.*

Rursum idem Greg. 27 Mor. c. 1: *Sicut, ait, irrationaliter animal rationis verba edilit, nec tam ad permutacionem naturæ rationalem accessit; ita sepiè quilibet indigne sancta verba per prophetias spiritum accipit, sed tam ad promerendam sanctitatis gloriæ non pertinet, ut et supra se loquendo emineat, et infra se venire torpescat.*

Vers. 51. — *PROTinus APERIT DOMINUS OCULOS BALAAM, ET VIDIT ANGELUM, q. d.: Fecit Deus ut Balaam*

Vers. 29. — *UTINAM HABEREM GLADIUM, UT TE PERCUTEREM. Vide hic Balaami et pravorum hominum arrogantiæ et dementiam, quæ suos monitores et salutis auctores insectauit verbi et verberibus. Ita Herodes sum monitorem Joannem Baptistam occidit. Ita Alexander Magnus Clytum fidissimum amicum et monitorem temulentus transfixit. Ille verum est illud Comici: *Obsequium amicos, veritus odium partit.* Ita Cambyses, ut scribit Seneca 1. 5 de Irâ c. 14, rino dedidit Prazeses amicissimum moneta, ut parciat liberet; turpem esse dicens obrietatem in rege, quem occidi omnium guresque sequentur. Ad hoc rex: *Ut scis, ait, quid manquum excidat miti, approbat jam, et oculos post vitum in officio esse, et manus. Bibit deinde liberaliter quā alia; et jam gravis azinolentus, objurtagtori sui filium procedere ultra limen jubet, alleatoraque super caput sinistrâ stare. Tunc intendit arcum, et ipsum cor adolescentis figit, resuscitatio pectori, herens in ipso corde spiculum ostendit: ac respiciens patrem, an scitis certum haberet manum, interrogavit. Ita barbarus iste. Verò dixit Sapientia Prov. 15, 12: *Non ariat pestilens eum qui se corripit, nec ad sapientes graditur;* et c. 20, 1: *Viro qui corripiuntur dardus certice contemnit, repentina ei superveniet interitus.* Ita Cambyses paulo post vitâ et regno privatus est: ita et Balaam paulo post aliis Hebrewis in pugna occisus est, c. 15, 8.**

Vers. 50. — *DIC, QUID SIMILE UNQUAM FECERIM TIBI?* AT ILLÉ AIT: *NUNQUEM. Inde convincebat Balaam, quid sine ratione percussisset asinam, neque ilam ipsi illudre voluisse, sed compulsam fuisse ab angelo: unde mox angelus se revelans Balaam, clare ejus cœcitatam, aequæ ac impiciatam coaguit. Mira enim fuit cœctas et furor Balaam, quid audiens per miraculum asinam loquenter, non expaverit, non obstupserit, nec miraculi causam et significationem investigarit; sed ira percitus minetur asina mortem, putans ex eo quid humanæ voce loquebarat, eam quasi rationis compotem, sibi voluisse illudere.*

Tradunt, immo fabulantur Thalmudici, Deum dececum creasse die sextâ mundi, ad solis occasum incipiente sabato, scilicet primâ, os terra, quod devoravit Core, Dathan et Abiron: de quo dixi c. 16. Secundo, ut poterit quod semper patebat Judeus, vivente Mariâ sorore Mosis, et precedebat Hebrewos, de quo c. 20, 4. Tertio, os asina Balaam ad locundum, de quo hio. Quartum, fuit iris, sive arcus celestis, de quo Gen. 9, 15. Quintum, fuit aries, quem immolavat Abraham pro Isae, Genes. 22, 15. Sextum, fuit virgo Mosis, qui divisit mare Rahabum, Exod. 14, 21. Septimum, fuit mamma. Octavum, fuerunt prime tabulae legis, quas Deus et dedit, et Decalogi inscripti. Nonnum, sunt ipsi dæmones, apparentes hominibus. Deinceps, sive foreeps; primas enim foreeps autem descendisse de celo, nec posuisse alter fieri; itaque resolvunt illam vulgi questionem, utrum prius fuerit malevolus, an foreeps? Hac recenset, et fusé refellit Abulensis quæst. 10, merito enim sunt fabule.

Vers. 51. — *PROTinus APERIT DOMINUS OCULOS BALAAM, ET VIDIT ANGELUM, q. d.: Fecit Deus ut Balaam*

videret angelum, idque, quia sustulit vel aorasiæ, quâ eum percusserat, vel nebula alium obiecon, quem oculis ejus objecerat; aut quia angelus, qui speciem sui soli asinæ prius immiserat, jam etiam eamdem oculis Balaam immisit, eamque terribilem et minacem cum fulgenti gladio.

Vers. 52. — *PERVERSA EST VIA TUA, MIHIQUS CONTRARIA, scilicet, ob perversam intentionem quæ proficeris ad Balaam, videlicet ut maledicis Hebrewis. Nota. Hæc visio, et collucio cum angelo contigit soli Balaam: precesserant enim principes Balaam, qui eum, uti vocant, et iudee deducunt; ac non longe post eos sequeretur ipse Balaam, qui proinde solus angelum vidit et allocutus est.*

Vers. 53. — *ET NISI ASINA DECLINASSET DE VIA, DANS LOCUM RESISTENTI (obsistente mihi angelo) TE OCCIDISSEM, ATILLA VIVERET. Hebr. est, *Ulam vivificassent.* Unde colligunt Hebrewi, asinam hanc, mox ut locuta est, fuisse mortuam, idque ad honorem, non Balaam, sed humani generis, ne scilicet superstites manevra asina, que ratione hominum aliquem convecerat. Verum hoc ex hisce verbis colligi nequit: tantum enim eis significat angelus, se occisuram fuisse Balaam, non autem asinam, nisi ea declinasset. Vivificare enim Hebrewis, sepè idem est, quod in vita conservare, vel vitam non adimere, sed indulgere. Significatur enim actus, non inchoatus, sed continuatus; q. d.: Occidente, non occidessim asinam, sed ilam in vita seruassem: tot enim solus, uti fuit culpa, ita futura erat et poena.*

Vers. 58. — *NUMQUID LOQUI POTERO ALIUB, NISI QUOD DEUS POSSEST IN ORE MEO? quid scilicet Deus mihi revelabit et jusserit ut euimenti. Preoccupat Balaam, ut amolatur à se indignationem Balaam, si fortè vaticinatur contra eum votum et desiderium.*

Vers. 59. — *VENERANTUR IN URBEN, QUÆ IN EXTREMIS*

CAPUT XXXII.

1. Dixitque Balaam ad Balac: *Adfisa mihi hic septem aras, et para totidem vitulos; ejusdemque numeri arictes.*

2. *Comque fecisset juxta sermonem Balaam, impinguem simul vitulum et arictem super aram.*

3. *Dixitque Balaam ad Balac: Sta: Paulisper juxta holocaustum tuum, donec vadam, si fortè occurrit mihi Dominus, et quodcumque imperaverit loquar tibi.*

4. *Comque abiisset velociter, occurrit illi Deus. Locutusque est ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, et imposui vitulum et arictem despser.*

5. *Dominus autem posuit verbum in ore ejus, et ait: Reverte te ad Balac, et haec loqueris.*

6. *Reversus inventus statim Balaam juxta holocaustum sum, et omnes principes Moabitarum:*

7. *Assumptaque parabolâ suâ, dixit: De Aran adiuxit me Balac, rex Moabitarum, de montibus orientis: Veni, inquit, et malefic Jacob; propera et detestare Israel.*

8. *Quomodo maledicam cui non maledixit Deus? Quâ ratione detester quem Dominus non detestatur?*

*REGENS EIUS FINIBUS ERAT. Hebr. *venerantur in urbem chios,* q. d.: In urbem qua foris, vel extra regnum possita erat in confinibus. Secunda, Oleaster vertit, *venerantur in urbem divisionum,* id est, que erat limes regni, dividens illud à vicinis. Tertiò, Vatabi. putat Clusos, esse nomen proprium urbis.*

Vers. 40. — *CUMQUE OCCIDISET BALAC BOVES ET OVES, MISIT AD BALAAM, etc., MUNERA, q. d.: Institut Balaam, ob latum adventum Balaam, festa, sacrificia et convivia, indeque munera et partes ad epulandum misit ipsi Balaam, stutisque principibus, qui eum comitati fuerant: gentiles enim in festis, triumphis, rebusque leatis instituebant sacra convivia, in quibus primò victimas suis dñis immolabant: deinde ex iis epulum solum, et quasi sacram instituebant, ac denique ad absentes amicos mittebant epulum hejus partem.*

Vers. 41. — *MANE AUTEM FACTO DUXIT EUM AB EXCELSA BAAL, IT INTUITUS EST EXTREMAM PARTEM POPULI, q. d.: Manè Balaam duxit Balaam ad excelsa, scilicet loca, puta ad montem continentem templum, vel scilicet in quo calculatur Balaam, idque ad hoc, ut scilicet ex hoc monte Balaam videns castra Israel, atque idolo Baal immolans, ab eo vires, spiritum, et quasi enthusiasmus accepiterat, ad maledicendum Israel. Hæc enim de causa septem ibi aras erexit, in iisque immolavit Balaam, ut dictur e. seqq. v. 4. Ia Abulensis. Fuit hic mons Alorim, qui dividebat Moabitæ a regno Sehon et Og, ejus una pars dicebatur Phasga, altera Nebo, in quâ mortuus est Moses, ut patet Deut. 32, 49; et c. 34, v. 1 et 5. Juxta hunc ergo montem posita erant castra Israel, in locis campestribus, que proinde passim vocantur campestria Moab, atque ex hoc monte Balaam speculatoris est castra Israel, iisque vaticinando, præter mentem suam benedixit.*

CHAPITRE XXIII.

4. *Alors Balaam dit à Balac: Faites-moi dresser ici sept antils, et préparez autant de veaux et autant de bœufs.*

2. *Et Balac ayant fait ce que Balaam avait demandé, ils mirent ensemble un veau et un bœuf sur chaque.*

3. *Et Balaam dit à Balac: Demeurez un peu au dessus de votre holocauste, jusqu'à ce que je vous dise le Seigneur se présentera à moi, afin que je vous dise ce qu'il me commandera.*

4. *Si s'en était allé promptement sur le haut de la montagne, à l'écart, Dieu se présente à lui. Alors Balaam dit au Seigneur: J'ai dressé sept antils; et j'ai mis un veau et un bœuf sur chacun, pour vous les immoler.*

5. *Mais le Seigneur lui mit la parole dans la bouche, et lui dit: Retournez à Balac, et vous lui direz ces choses.*

6. *Et étant retourné, il trouva Balac debout auprès de son holocauste, avec tous les princes des Moabites.*

7. *Et, commençant à prophétiser, il dit: Balac, roi des Moabites, n'a fait venir d'Aram en Mésopotamie, des montagnes de l'orient; Venez, maïs-t'il dit, et mandez Jacob; hâlez-vous de détester Israel.*

8. *Comment mandrai-je celui que Dieu n'a point mandé? Comment détesterais-je celui que Dieu ne déteste pas?*

9. De summis silibus videbo eum, et de collibus considerabo illum. Populus solus habitat, et inter gentes non reputabatur.

10. Quis dummerare possit pulverem Jacob, et nos numerum stirps Israel? Moriar anima mea mortuorum, et fiant novissima mea horum similia.

11. Dixique Balac ad Balaam: Quid est hoc quod agis? Ut maledicere inimicis meis vocavi te: et tu è contrario benedicis eis.

12. Cui illi respondit: Num aliud possum loqui, nisi quod jussiter Dominus?

13. Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum unde partem Israel video, et totum videre non possis, inde maledicito ei.

14. Cumque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga, edificavit Balaam septem aras, et impositis supra vitulo atque ariete,

15. Dixit ad Balac: Sta hic juxta holocaustum tuum, donec ego obvius pargam.

16. Cui cum Dominus occurisset, posuissetque verbum in ore ejus, ait: Reverte te Balac, et haec loqueris ei.

17. Reversus inventus eum stantem juxta holocaustum suum, et principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus est Dominus?

18. At ille, assumptus parabolam suam, ait: Sta, Balac, et asculata; audi, fili Sephor:

19. Non est Deus quasi homo, ut mentitur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, et non faciet? Locutus est, et non impliebit?

20. Ad benedicendum adductus sum, benedictio nem prohibere non valeo.

21. Non est idolum in Jacob, nec videtur simulacrum in Israel. Dominus Deus eius cum eo est, et clangor victoriae regis in illo.

22. Deus eduxit illum de Egypto, cuius fortitudo similis est rhinocerotis.

23. Non est augurium in Jacob, nec divinatio in Israel. Temporibus suis dicitur Jacob et Israeli qui operatus Deus sit.

24. Ecce populus ut leona consurget, et quasi leo erigetur: non accubabit donec devoret predam, et occisorum sanguinem bibat.

25. Dixique Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas.

26. Et ille ait: Nonne dixi tibi, quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem?

27. Et ait Balac ad eum: Veni, et ducam te ad alium locum: si forte placet Deo ut inde maledicas eis.

28. Cumque duxisset eum super verticem montis Phogor, qui resoucit soliditudinem,

9. Je le verrai du sommet des rochers, je le considérerai tout seul dans la terre que Dieu lui a promise: il ne trouvera point d'ennemi qui lui résiste, et il ne sera point mis au nombre des nations; car c'est un peuple que Dieu a séparé de tous les autres peuples, et qu'il s'est particulièrement consacré.

10. Qui pourra compiler la poussière de la terre pourra aussi compiler la postérité de Jacob; et qui pourra connaître le nombre des étoiles, pourra aussi connaître le nombre des enfants d'Israël. Heureux un tel peuple! que je meure de la mort des justes que tu composes, et que la fin de ma vie ressemble à la leur!

11. Alors Balac dit à Balaam: Qu'est-ce que vous faites? Je vous ai fait venir pour maudire mes ennemis: et, au contraire, vous les bénissez!

12. Balaam lui répondit: Puis-je dire autre chose que ce que le Seigneur m'auroit commandé?

13. Balac lui dit donc: Venez avec moi en un autre lieu, d'où vous voyez une partie d'Israël, sans que vous le puissiez voir tout entier, afin qu'ici la vous le maudissiez.

14. Et l'ayant mené en un lieu fort élevé, sur le haut de la montagne de Phasga, Balaam y dressa sept autels, mit sur chaque autel un veau et un bœuf.

15. Et dit à Balac: Demenez ici auprès de votre holocauste, jusqu'à ce que j'aille voir si je rencontrerai le Seigneur?

16. Le Seigneur s'étant présenté devant Balaam, lui mit la parole dans la bouche, et lui dit: Retournez à Balac, et vous lui direz ces choses.

17. Balaam étant retourné, trouva Balac debout auprès de son holocauste, avec les princes des Moabites. Alors Balaam lui demanda: Que vous a dit le Seigneur?

18. Mais Balaam commençant à prophétiser, lui dit: Levez-vous, Balac, et écoutez; prêtez l'oreille, fils de Séphor:

19. Dieu n'est point comme l'homme, pour être capable de mentir; ni comme le fils de l'homme pour être sujet au changement. Quando doni ait une chose, ne la fera-t-il pas? Quand il a parlé, n'accomplira-t-il pas sa parole? Oui, sans doute, il l'accomplira. Ainsi il exécutera, en faveur d'Israël, tout ce qu'il lui a promis.

20. J'ai été amené ici par des ambassadeurs de Balac pour maudire Israël; mais Dieu m'a envoyé pour bénir ce peuple, et je ne puis m'empêcher de le bénir.

21. Il n'y a point d'idole dans Jacob, et on ne voit point de statue dans Israël. Le Seigneur son Dieu est avec lui, et on entend déjà parmi eux le son des trompettes, pour marquer de la victoire que, par le secours de ce Dieu, qui est leur unique roi, ils remportent sur leurs ennemis.

22. Dieu l'a fait sortir de l'Egypte, ce peuple choisi, et sa force est semblable à celle du rhinocéros.

23. Il n'y a point d'augures dans Jacob, ni de divins dans Israël: ils n'adorent et ne consultent que le seul Dieu véritable; aussi il leur fera connaître la bonne volonté qu'il a pour eux, et on dira en son temps à Jacob et à Israël, ce que Dieu aura fait pour eux, et les merveilles qu'il aura opérées en leur faveur.

24. Ce peuple s'élevera comme une lionne contre ses ennemis. Il s'élevera comme un lion que rien ne peut retenir. Il ne se reposera point jusqu'à ce qu'il dévore sa proie et qu'il boive le sang de ceux qu'il aura tués.

25. Balac dit alors à Balaam: Ne le maudisez point si vous le voulez; mais ne le bénissez point aussi.

26. Balaam lui répondit: Ne vous ai-je pas dit que je ferai tout ce que Dieu me commanderait?

27. Venez, lui dit Balac, et je vous mènerai à un autre lieu, pour voir s'il ne plairait point à Dieu que vous les mandassiez de cet endroit-là.

28. Et après qu'il fut mené sur le haut de la montagne de Phogor, qui regarde vers le désert,

29. Dixit ei Balaam: Edifica mihi hic septem aras, et para totidem vitulos, ejusdemque numeri arietes.

30. Fecit Balac ut Balaam dixerat; impositaque vitulos et arietes per singulas aras.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — DIXITQUE BALAC AD BALAC: EDIFICA

MIII HIC SEPTEN ARAS, ET PARA TOTIDEM VITULOS, ejusdemque numeri arietes.

Balaam has aras erigis iussit, primo, ad sacrificandum, non Deo vero Hebreorum, ut vult Eugebius, id enim non permisisset Balac, sed Baal, sive demoni: erant enim haec excelsa Baal, ut praecedit cap. prae. ult.

Secundū, ad superstitionem divinationis, et ad scrutandum per eas augurium, ut dicetur c. seq. v. 1, unde septem precisis fieri jussit aras, et in singulis eremari victimas binas, vitulum scilicet et arietem, idque cooperante Balac rege idololatrā, unde et vers. 3 vocat hoc ejus holocaustum; licet vtrs. 4 prater spcm occurrente sibi angelū, simulata prae se ferat ea la Domini honore has aras erexisse, ut angelum sibi conciliat.

Septem autem aras erexit, vel ob septem planetas: videtur enim ipse fuisse astrologus genitacius, qui scilicet ex horoscopo, et astrorum inspectione devinat, ait Abulens. vel quia septenarius est symbolum perfectionis, idque in sacris usurpat: unde et septem vitulos et arietes immolari jussit, ut dividatur ex coram exitis, puta ex inspectione viscerum: hoc enim est officium arioli, qualis erat hic Balaam, ut patet c. 22. Vt denique id fecit ex superstitione. Magi enim et malefici maximè observant certos numeros: unde et nihil per parem, sed omnia per impares numerum faciunt. Hinc Virgilus Elega VIII:

Terna tibi haec primi triplici divisa colore

Licia circumduo, terque hac altaria circuin

Efigiem ducō: numero Deus impare gaudet.

Allegoricò, Balac, qui hebr. idem est quod linguis et devorans, significat diabolum; Balaam, id est, populus vanitatis, significat Scribas et Phariseos, qui impulsu demonis maleficere et perdere voluntem Christum et Christianos, qui sunt veri Israelites: sed Deus maledictionem eorum et mortem crucis in benedictione et gloriam convertit. Ita Rabanus.

VERS. 3. — STA PAULISERI, SI FORTE OCCURRAT MIHI DOMINUS. Dominus, scilicet Baal, sive demon: hinc enim hoc holocaustum obliterat Balac cum Balaam: Balaam enim hic quererat angurium, ut dicatur c. seq. v. 1, id est, divinationem, puta demonem ipsum, qui cum de more secreto loqueretur, et a quo audiret responsa qua ad Balac deferret. Ita Cyrillus 1. 6 de Adorat. fol. 145; Theodor. q. 40. S. August. ser. 103 de Tempore. Amb. lib. 6 Epistol. 37; Nysseus lib. de Vitâ Mosis sub finem; Procop. et Rabanus life.

Dices: Pro Dominus habet est Jehovah, quod est nomen veri Dei Hebreorum. Respondeo, Balaam non dixisse Jehovah (nec enim unquam hoc nomen audierat) sed fuisse usum alio nomine, quo Moabita, solebant appellare Deum (qui eis non erat Deus verus, sed Baal, sive demon) Mosem verò, quia non moabi-

tic, sed hebraicè scriptis, pro eo substituisse Hebraeum nomen Jehovah.

VERS. 4. — CUMQUE ABISSET VELOCITER. Vatabl. et Hebrew vertunt, cumque abisset, in excelsa; hoc enim etiam significat Hebraeum sephi. Alii vertunt, cumque abisset solus.

OCCURIT ILLI DEUS. Deus, id est, angelus bonus à Deo missus, sive Deus non per se, sed per summum angelum: etiam si enim cum non quereret Balaam, sed demonem suum, tampon sponte sua ingressus se et occurrat illi angelus bonus, idque ad promovendam gloriam, tum Dei, tum Hebreorum; sicuti pythonisse, que pro Saûle demonem consulebat, non malus, sed bonus Samuelis spiritus se ingressit.

Occurrat autem ei angelus visibili formâ, et, ut sequitur, venit ex adverso ejus, in assumpto scilicet corpore, quod videt Balaam, honoris causa prior eum salutavit, et allocutus est, dicens: Septem aras eresi; non dicit cui: fortè quia dubitabat an demon, an Deus esset ille qui ei occurrebat; tamen tacitè innuit se ei, qui occurrebat, aras has erexit, quâ in re mentitus est. Recet ait S. August. in Ps. 65: Simulata equitas duplex est iniquitas.

Rursum Jovianus imp. verè dixit: Assentatores (qualis fuit hic Balaam) non Deus, sed purpuram colere; Euripopha persimiles esse, qui modo in hanc, modo in illam partem precipitatur; testis est Socrates lib. 3, c. 21.

Bion rogatus, quod esset animal omnium maximè noxiun? Si de feras, sit, percurvaris, tyrannus; si de mulibus, adulator. Ila Laert. 1. 1, c. 5.

Diogenes orationem blandam et adulatoriā vocabat mettue laqueum. Ideo siebat, salutis esse inclinare eis zeppeos quam eis zonaz, id est, in corvos quam in adulatores. Ila Laert. Epictetus siebat: Corvi mortuorum oculos evellunt; et adulatores viventiam animos corrumpentes, omnem eis visum adiungunt. Phavorinus dicebat: Sicut Acteon ab alumnis suis canibus interlit, sic parasit eos, à quibus aluntur, pessundunt. Ut lepori canis, sic amico adulator naturâ suâ infestus est, ait Anton. in Meliss. p. 1, ser. 52.

Unde Aristot. l. 9 Ethic. : Qui fingit, sit, se amicum, et non est, peior est eo qui fecit falsam monetam.

VERS. 5. — DOMINUS AUTEM POSUIT VERBUM IN ORE TERRÆ, q. d.: Angelus suggestit ei, et docuit eum, que esset dicturus ipsi Balac. Nota. Angelus hic non arguit mendacium, hypocrisie et idololatriam, Balaam, sed eam dissimulat; quia siebat eum esse idololatram magum, improbum et incorrigibilem; unde tantum ei dicit ea quae ad rem presentem, puta ad legationem Balac, et Hebreorum causam, spectabant.

VERS. 7. — ASSUMPTAQUE PARABOLA SUA DIXIT. Prophetiam gravem, pulchram et acutam vocat parabo-

lam. Hebr. enim *mascal*, quod noster sepè verit p̄
rabolam, significat sententiam quanlibet, que emi
nens est et illustris, ac quasi princeps inter sententias,
quales sunt sapientum gnōmē, proverbia, et parabo
la, item Prophetarum oracula. Radix enim *mascal*,
significat dominari et principari. Ille vocantur *māsle*,
id est, Parabolae Salomonis, sententiae ejus graves et
morales. Addit, in hā prophétia Balaam multas simi
litudines et parabolæ propriæ dictas immiscari.

De Aram (de Mesopotamia), quæ hebr. dicitur Aram
Natharaim, uti dixi c. 22, 5) ADDUXIT ME BALAC.

VERS. 8. — QOMODO MALEDIXAM CUI SON MALE
DIXIT DEUS? Nota non tantum lingua, sed et mentem
Balaam, saltem ad tempus quo haec prophetebat, à Deo
fuisse imputatum, ut cum ante volisset maledicere
Hebreis, iam benediceret. Nec enim Balaam hic fuit
arreptitus ut erant Sibylla, et puer illa in templo
Apollinis Delphic, in quam ipse Phœbus, id est,
dæmon, introiit, atque eam per terram rotans, et
despumare cogens, ad omnia de quibus interrogabatur,
per os ejus respondebat; ipsa tamen puer nihil
horum intelligebat, sed erat quasi extra se, et in fu
rore, atque postquam furere desinebat, non recorda
batur dictorum. Vida Virgil. E. Encodis, Balaam vero
hec omnia intelligebat, inob jam ante hac omnia con
ceperat, et meritorum mandarāt, cūm scilicet ea solus
audivit ab angelō sibi occurrit, v. 5. Nec enim an
gelus postea in ipsa vaticinatione ei, aut per eum locutus
legitur. Rursum, eum ex mente et seriò haec
dicere patet ex eo quod subdit: *Moriatur anima mea
morte justorum*. Deus ergo non movit os Balaam, siue
os anima loquuntis; movebatur enim Balaam ut homo,
non ut brutum, Deus ergo impulit eum voluntatem, et
illustravit ejus intellectum, ut pié et libenter, atque
ex animo hoc loqueretur. Contrarium tamen sentit
Abulens, scilicet Balaam persistente in impiâ vo
luntate maledicendi, coacte et invitate benedixisse; ex
eo quid Deus moveret os ejus, licet invit, in eoque
efformaret verba haec, quibus benedixit Israēli, Idque
probat ex eo quod sit Balaam v. 12: *Nun aliud pos
sum loqui, nisi quod jussit Dominus?* Sed illud non
cogit: nam non possum, ibi idem est quod non licet;
non est fas. Prius ergo quod diu verius est, idque con
firmatur e. 23, v. 1, ubi dicitur: *Cinque rididit Ba
laam quid placaret Domino, ut benediceret Israēli, etc.,*
*irruente in se spiritu Dei, at. Mox tamen ut vaticina
tione, Balaam reddit ad ingenuum, quæsivitque modos*
*satisfaciendi Balac, et Hebreis maledicendi: ei hoc
tantum vult.* S. Greg. 5 p. Pastor. admon. 15, cim
ai, Balaam vocem, non mentem mutasse. Nam co
modo quo dixi, se explicat S. Greg. lib. 53 Moral. 27.
Simili modo Saul inter prophetas prophetabat, et De
landes cecinit, sed digressus ab eis, reddit ad inge
num, et Davidem persequi perrexit: tam ergo Saul
quā Balaam permansit in cordis sui durius et impie
tate habituali, quam uterque recedente spiritu Dei
bono, paulo post aquē ac prīs, exseruit.

Similes Balaam et Saul sunt Christiani, qui vivunt
in concubinatu, odiis, chrietate, possessione honorum

injusti acquisitorum: et, in paschate, vel articulo
mortis conteruntur, et proponunt emendationem; sed
mox a fute aut periculo liberi, ad concubinas, odiis,
poculis et possessiones iniquas redunt: hi timeant
sibi, et expectent finem et catastrophem talēm, qua
tem habuit Saul et Balaam.

VERS. 9. — DE SUMMIS SILICIDIS VIDEO EUM, q. d.: Ex præcepto hoc moe speculabora castra Israel, ea
que quasi castra Dei speciosa, et pulchra per suas trax
bus, aces et vexilla distributa et ordinata speculando
delectabor, hisque iucundè fruar.

POPULUS SOLUS HABITAT, q. d.: Israel remouit
erit, et ditione et consortio ab aliis omnibus populis,
utpote gentilibus et idololatriis, atque sibi Deo vero
serviet propriis suis legibus et ritibus, qui plane di
versi sunt ab omnium aliorum populorum legibus et
moribus; unde et inter eos non reputabitur, id est, non
computabitur: quia inter gentiles non ammularit, ne
non inter eos censembitur. Chaldaea (qui hic, et alibi
subinde Iudaia) vertit: *Eccce populus solus possidebit
seculum: id enim expectant Iudei sub Messia, ut soli
dominantur in orbe terrarum.*

VERS. 10. — QUIS DINUMERARE POSSIT PULVEREM
Jacob? id est, ut Chal. vertit: *Quis dinumerare po
tebit parvulos domini Jacob?* de quibus dictum est Genes.
13, 16, quod multiplicabatur sicut pulvis terra; unde
explicans subdit: *ET NOSSE NUMERUM STRIPS ISRAEL?*
Hebr. est, et nosse numerum quartæ partis Israëlis. In hoc
enim carmine, uti et in aliis, more Hebreo, idem re
petitur et explicatur hemisticlio posteriore, quod di
citur est in priore.

MORIATUR ANIMA MEA MORTE JUSTORUM, ET FIANT NO
VISSIMA MEA HORUM SIMILIA. *Anima mea*, id est, ego: *anima* enim pro homine, quasi pars pro toto capiatur,
per synecdochen. Sic etiam accipitur a Samson cim
ai: *Moriatur anima mea cum Păstori*; anima enim
in se mori nequit, sed tamen corpori et homini mori
quasi videtur, cum ab eo separatur. Sic dicitur I Mach.
2, 53: *Percusserunt milie animas*, id est, milie homi
nes; et 5 Reg. 4, 11: *Salva animam tuam*, id est, te
ipsum, et vitam tuam, ut animam tuam in corpore tuo
conserves. Similia sunt multa in Script.

Nota. Castra Israel vocantur castra justorum, à po
tiori et digniori parte, licet in illis plures essent impii,
quā justi. Simili modo Ecclesia dicitur sancta, licet
in eis plures sint impii. Sensus ergo est, q. d. Ba
laam: Utinam mihi contingat mori tan̄ letā et fe
lici morte, qualis fideles et justi Israëli morientur,
scientes sed ad meliorum vitam, scilicet ad beatam
immortalitatem, transire. Dicunt idem hodie impii,
athæti et polici, cūm seriō et sincerè statum homi
nis presentem et futurum considerant; tanta est vis
veritatis. Omnes ergo malo bonam mortem appetunt,
sed bonam vitam fugiunt: quia bene mori felicitas est,
sed bene vivere laboriosus est: unum tamen sine alio
non conceditur. Aeternitas à morte pendet, hac à vita
bona vel mala, elige: perisse semel, eternum est.

Nuper vir quidam princeps hereticus, aut politus
politicus, bone tamen indolis et ingenii, rogatus quid

de Catholicis et Calvinistis sentiret, utrumq; fides
esset verior! respondit argutè se male vivere cum
Calvinistis, sed mori cum Catholicis, quod horum
mors sit laetus et securior, illorum vita sit licetior
et voluptuosior. Verum sanius et sua saluti congruen
tia dixisset: Quandoquidem malo mori cum Catholicis,
malo et cum iis vivere: bona enim mors à bonâ
vitâ pendet, et impossibile est unum qui haræcet aut
mole vivit, bene et feliciter mori. Prudentius ergo si
bique utilius dixisset Balaam: *Vivat anima mea vidi
justorum, ut moriatur morte justorum.* Qui enim vivit
vita piorum, certò moriatur morte piorum: et qui
vivit vita impiorum, certò moriatur morte impiorum;
idque semel et semper.

Lanachus centurio militem erroris admissi incre
pabat, cumque ille culpam agnosceret, et diceret se
deinceps nō late admisimus, respondit: *In bello non
licet bis peccare.* Ita Plutarchus in Laco. At in morte
non facit vel semel peccare. Hoc enim peccatum est
irrevocabile: semel mortuus es, semper mortuus es:
semel male mortuus es, dannatus es; per omnem
aeternitatem hanc mortem corrigeri, hanc damnatio
mem extire non poteris. Iphicrates apud eundem
aiebat turpissimum esse imperatoris vocem: *Non
putaram. Christiano imprudens et stolidus est hec vox:*
*Non putaram tanti interesse inter bonam et malam
vitam et mortem: non putaram ab eā pendere vita
et mortem: non putaram me ita et tam citò mori
riturum.*

Tropol. S. Bern. serm. 32 in Cant.: *Utinam, ait, hāc
morte ego frequenter cadam, ut eadā laqueos mor
tis, ut non sentiam vitę luxuriantis blandimenta,*
ut non obstupescam ad sensu libidinis, *ad vestim
averitatem, ad iracundiam et impatiens stimulos, ad
angores sollicitudinem, et molestias curarum!* Mor
iatur anima mea morte justorum, et nulla illam
illaqueat fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors,
qua ritam non auferi, sed transiret in melius. Bona,
qua non corporis cadit, sed anima sublevatur. Verum ha
c hominem est. Sed moriatur anima mea morte etiam (si
dici potest) angelorum, ut presentium memoriam exce
dens, rerum se inferiorum corporarumque non modo
cupiditatibus, sed et similitudinibus se exuat, sitque ei
pura cum illis conversatio, cum quibus est puritatis simi
litudo. Talis, ut opinor, excessus, aut tantum, aut
maxime contemptibile dictum. Rerum enim cupiditatibus
vivendo non teneri, humana virtus est: corporum
vero similitudinibus speculando non involvi, angelica
puritatis est. Utroque tamen divini numeri est.

MORIATUR ANGELI. Vis sive quali sit mors justo
rum? Audi et ambi. S. Nicolaus Tolentinus, ut habet
eius Vita c. 14 et 15, sex totis ante obitum meusibus,
pauplante ante nocturnas preces, singulis noctibus soavis
simus angelorum concentum audivit, qui illi quasi
prægustatione future vite præbent. Itaque quo il
lum ejus vita desiderio arsise credimus, ad cuius ju
nitudinem tam iucundè invitabatur! Declaravit ipse,
qui frequenter illud Apostoli dictum in ore habebat:
Cupio dissolvi et esse cum Christo. Quia etiam, cum re

solutionis tempus instaret, in extremo spiritu voces
fundere cepit latentes atque gestantes, cuius insu
stati gaudii cūm Fratres, qui aderant, causam quesiti
sent: attionitus ille, vixque sui comp̄s pra magnitu
dine rei: *Domini meus, Jesus Christus, ait, sanctissim⁹ et
matri sua, et Augustino patri nostro in iuxta, dicit mihi :*
*Euge, servō bone et fidelis, intra in gaudium Domini
tui;* et in quibus verbis expravit.

S. Arnulphus Suevensis episcopus diem sue mor
tis predixit, et pridiū ten magno fratre cœlla ejus
concessa est; ceteris timentibus dixit se vocari ad cœlum. Sub primā enim quassatione, ait, B. Petrus
Apostolus ad me venit, significans mihi peccata remissa,
et vita fomiarum patre: aedat Beatorum frequens cœlus
laudes divinas continenter modulatim. Sub alterā
quassatione cum multis angelicis spiritibus S. Michael
me invisit, pollicens se dace, me ad beatam vitam in
gressurum, ut moriatur morte justorum. Tertia concessione adiutavit Domina nostra
vera misericordia mater, multis stipata sauctarum virgi
num agnitionis benignissima me voce certiorē efficiens
de anima mea, inter Assumptionis ejus gradiā in cœlos
transferrandā. Ita contigit: moriens enim ipso Assumpti
B. Virginis die in cœlum abiit, ut habet Martyrologium;
ita refert Joannes Lisarius tertius ejus success
or in eius Vitā, et ex eo Baron. tom. 41, anno Chri
sti 1087.

S. Greg. I. 4 Dial. c. 41, mortem Ursini presbyteri
describens, sic ait: *Cum magnā copiā latititia clamare,
dicens : Benē veniant domini mei, benē veniant domini;*
quid ad tantillam servulam vestrum estis dignati con
venire? Venio, venio. Gratias ago, gratias ago. Cumque
hoc iteratim voce repeteret, quibus hoc diceret nos suū
quid illam circumsterneret, requirebant; quibus ille ad
mirando respondit dicens: *Nunquid h̄c conveniente
sanctos Apostolos non videtis? beatos Petrum et Paulum,
primos Apostolorum non adipiscitis? Ad quos iterum con
versus, dicebat: Ecce venio, ecce venio: atque inter ha
verba animam reddidit. Et quia veraciter sanctos Aposto
los videt, eos etiam secundo testatus est. Quod plerum
que, contigit justis, ut in morte sua Sanctorum precel
lentium visiones adspiciant, ne ipsam mortis sua penatim
sentientiam perimescant; sed, dum eorum menti inter
norum cœlius societas ostenditur, à cornis sua copulā,
sine doloris et formidinis fatigazione solvantur.*

Ibidem c. 10, refert de Spie Abbatie, quod, cūm 40
annos fuisse cœcus, sub mortem visum receperit,
quidque suis dans monita salutis, communicas,
psallens, orans, animans Deo reddidit; quem spe
cie columbe in cœlum ferri Fratres viderunt.

Cap. 12 narrat de Probo Reatis Episcopo, quod ad
eum moribundum venerat S. Juvenalis et S. Eleu
thorius martyres candidis induit, qui eum ad celeste
epulum invitavint.

Cap. 13 narrat de S. Galli, que videns S. Petrus

rogavit: *Suntne māhi dimissa peccata?* cui S. Pe
trus: *Dimissa, veni. Unde tertio die cum alia sorore,*

quā S. Petrus nominaverat, defuncta est.

Cap. 14, miram narrat vitam et obitum S. Servili

pauperis et paralyticis, qui moriens audivit angelos

canentes, seque invitantes et edocentes ad celum, relictâ post se mirâ odoris fragrantia.

Cap. 15, narrat transitum S. Romule et celestes exequias; nam in ejus morte palam auditus est chorus virorum et feminarum pallentium, qui animam ejus in celum eduxit; et quanto chori psalcentium altius ascendebant, tanto psalmista lenius audiabatur.

Cap. 16, narrat transitum amatae sue Tarsillae virginis, que ab avo S. Felice evocata in celum, regreter copit, ac moriens clamavit: *Redecide, Jesus venit.*

E contrario vis nôsse qualis sit mors impiorum? Audi et perhorresce. Impia Jezebel iussu Iehu ex fœnestrâ precipitata, ungulis equorum conculcata, et à canibus comestâ est, 4 Reg. 9, 55.

Balthazar se inchriauit videt manum scribentem, mane, thekel, phares, et expavit: eademe nocte à Cyro dictis et regno spoliatus est, Daniel. 5.

Antiochus qui multos torserat, passus dirum dolorem viscerum, factorem et vermes, miserabilis morte in montibus vidi defunctus est, 2 Machab. 9, 9. Similis fuit mors Herodis Ascalonite.

Humerus rex Wandalorum, et persecutor Catholicon sceleratissimus, ait Victor Uicens. l. 5 Wandal., tenui dominionem regni annis septem, mensibus decen., mortorū suorum mortem consummans; nam putrefactus et ebulliens vermisbus, non corpus, sed partes corporis ejus, videbantur esse sepulta. Addit Greg. Turon. l. 2 de Gestis Franc. c. 5, cum arreptum a dæmonie propriis morsibus se lanissä, et solent teatum apparisse, ita ut vix tercia ejus pars eluceret: ita infelix Humericus mortuus est anno Christi 484. Nota est Chrysostomus mors clamanter: *Inducis usque mane*, teste S. Greg. hom. 12 in Evang.

Audi alterius similem, quem refert Greg. Turon. l. 5 Hist. Franc. c. 36, et ex eo Baron. anno Christi 585: *Fanestâ, sit, morte ex hac vita abruptus est Nautinus Comes Engolismensis, qui cum in sancta loca, Deique ministros mala multa patrâset, à morte corripitur; qui nimis exstus febre, clamans, dicens: Heu, heu, ab Heraclio exstis exorior; ab illo crucior; ab illo ad judicium vocor. Cognosco facinus, reminiscor iustitiae injurias me intulisse Ponifici; morte deprecor, ne diutius crucier hoc tormento.* *Hæc cum maximâ in febre clamaret, despicere robore corporis, infelix animam fudit, indubia relinquens vestigia hoc et ad ultimum beatâ virtuvenisse; nam exanimum corpus ita nigredinem duxit, ut putares cum pruni superpositum fuisse combustum.* Ergo omnes hæc obstipescunt, admirantur et metuant, ne inferant injurias sacerdotibus: quia ulti est Dominus seruorum suorum sperantium in se.

Calvini variis morbis miserè excruciatus, teste Bezi, insuper a pediculis corrosus est, ut refert Hier. Boiseus medicus Lugdun. ejus olim discipulus, in ejus Vita c. 22. Ubi nota eos qui Ecclesiastis persequuntur, justo Dei iudicio à vermis devorari. Ita enim contingit Humerico, Herodi, Antiocho, Maximiano imper., Arnulpho imper., Caroli Crassi successori, et Calvinio.

Jam, vis mori morte non impiorum, sed justorum? *Dicte mori*, assiduè te moriturum cogita, dum sanus es prepara te ad mortem.

Ita S. Bern. smadet Eugenio Pontifici Ep. 257: *In omnibus operibus tuis memento te esse hominem et timor ejus, qui auferit spiritum principum, semper sit ante oculos tuos. Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis aspergit?* Ipsi te predecessoris tui, tuæ certissime et citissime decessoris admoveant, et modicum tempus dominacionis eorum paucitatem diuinum tuorum muniet tibi. *Jugi proinde meditatione inter hujus presentis gloriæ blanditiam memorare norissimut, quia quibus successisti in sedem, ipsos sine dubio sequeris ad mortem.*

Cum olim coronaretur Imperator, sepulcrorum constructores quatuor aut quinque ad eum deferent marmaris frusta, varii coloris, inquirentes ex quo vellet sibi construere sepulcrum, quo sua mortalitas admonebatur, et ut prudenter imperaret. Ita refert Leontius in vita S. Joannis Eleemosynarii, ubi pariter narrat S. Joannem curasse sibi fieri sepulcrum, sed imperfectum reliquisse, et in mensa assidenti sibi jussisse, à suis suggeri: *Monumentum tuum usque hodie est imperfectum, Domine; iude ergo ut id finem accipiat, incertum enim est quâ horâ fur ingrediatur, nempe mors.*

S. Gregorius Thaumaturgus, teste Nysseno in ejus Vita ita mori didicit, cum totâ vitâ astimavit se hic esse peregrinum, ne alienus loci possessor esse voluit: qui et moriens proprium sepulcrum habere noluit, sed in alieno sepeliri cupivit.

S. Augustinus, teste Possidonio, ad mortem se comparabat ledum assiduè, psalmos plementiales, flendo ubertim, orando assiduè, ut per decem ultimos vite dies nemini nisi medicum, vel reflectionem afferentem ad se admitteret: dicebatque etiam laudatos Christianos absque dignâ et competente penitentiâ de corpore exire non debere. Ita paravit se ad mortem S. Fulgentius mortificando se, flendo, balaena recusando, in morbis orando: *Domine, da mihi modum patientiam et postea morturum caro;* in secundâ, anima; in tertia, totus homo. Prima separat animam à carne: secunda dividit gratiam à mente: tertia sejungit totum hominem à carnis seculi. Prima est omnium: secunda est malorum: tertia est bonorum. Mortuus primâ morte sepielinetur in mundo: secundi in inferno cum divite epulone: tertii in celo cum Lazaro. De primâ dicitur, Eccl. 41: *Mors, quā amara est memoria tua!* De secundâ: *Mors peccatorum pessima. De tertiâ: Moriatur anima mea morte justorum,* quia vita non afferi, sed transfigi in melius.

Idem fecit Caroli avus Maximilianus I imp., qui insuper hoc testamentum cavit, ut examinum corpus suum rudi linteo involutum, sine ulla extenteratione sarcophago, quem quadriennio ante mortem parari curarat, imponeretur, naribus, ore, auribusque vivâ calce opere. Cur hoc? voluit monumentum illud assiduè in oculis habere, quod diceret: Maximiliane, cogita mori, quid te dilatas et extendis? quem tot regna non capiunt, locum iste capiet. Sed cur non aromatibus, sed calce condiri vis? ut cito redeam in terram ex quâ sumptus sum. *Memento, homo, quia pulvis es, et in putrefactu revertaris.* Ita refert Lipsius ibidem.

ET FIANTE NOVISSIMA MEA HORUM SIMILIA. Ex hoc exemplo Balaam pulchrè docet S. Greg. 55 Moral. 27, quod virtus pondus oratio non habet, sive nequam nequam perseverantia continuo amoris tenet. Balaam enim cum compunctionis tempus abscessit contra eorum viam, quibus se similiter fieri etiam moriendo poscerat, consilium prebit, et cito occasione de avaritiae reperit, illuc oblitus est quidquid sibi de innocentib[us] optavit.

Nota hic miram efficaciam gratiae, et inspirationis divinae, que quandiu adiuvat. Balaam animum immutavit, terraque et celo superiore efficit. Nam, ut ait S. Cyprian. Ep. ad Donat. l. 2 epist. 2: *Ut sponte sol radiis, dies illuminat, fons rigat, imber irrigat: ita se spiritus celestis infundit, postquam auctorem suum, celum intuens anima cognovit, sole aitior, et hac omni potestate sublimior id esse incipit, quod se esse credit.* Unde infert: *Sit tibi vel oratio assidua, vel letitia: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum: ille te preceptis suis instruat, ille disponat: quem ille dividet et saturum fecerit, nemo pauperem a famelicum efficiet; et superius:*

erat S. Joannis Evangeliste, inter manus Pontificum, celo tradidit spiritum, anno Christi 1065.

Carolanus V. Imp. memor conditionis sue humanae, diu ante mortem administratione reipublice se sponte submovit: et cum in filium jam validum avii et animi, curas contulisset, secessit in Hispaniam, et in S. Justi monasterio, septem in Placentia milliaribus se abdiuit, cum duodecim duxat familiarius, Deo et quieti vacaturs; interdixit autem aliter se quam Carolum appellari, Casarius atque Augusti nomina cum rebus animo exueni, et totum honum honorari contemvens. Imò hoc amplius ferunt, diu ante imperium se abdicatum, sarcophagum sibi construi jussisse, cum funebri supellectile deportandum, clausum tamen, quicunque iret, quem paratum habuit apud se quinque annis, ubique locorum esset. Arbitrabantur autem quidam qui circa cum erant, thesaurem aliquem illic detinere et conservari; et alii aliquid liborum quibus historie veteres continentur: alii aliud quidquam magni. Cesari verè sibi conscius in quem usum secum deferet, subtingit, in rei cuiusdam sibi omnium charissime usum id secum deferri dicebat: sic assiduè morteni ante octos sibi propositi, et sibi semper caput fumebrem adesse voluit, ut perpetua mortis cogitatio eximeret à corde vanum hujus mundi fastum: sanctas autem actions agendas, dūm vivere, admonet; iti inter alios refert Lipsius l. 2 Monit. c. 14.

Idem fecit Caroli avus Maximilianus I imp., qui insuper hoc testamentum cavit, ut examinum corpus suum rudi linteo involutum, sine ulla extenteratione sarcophago, quem quadriennio ante mortem parari curarat, imponeretur, naribus, ore, auribusque vivâ calce opere. Cur hoc? voluit monumentum illud assiduè in oculis habere, quod diceret: Maximiliane, cogita mori, quid te dilatas et extendis? quem tot regna non capiunt, locum iste capiet. Sed cur non aromatibus, sed calce condiri vis? ut cito redeam in terram ex quâ sumptus sum. *Memento, homo, quia pulvis es, et in putrefactu revertaris.* Ita refert Lipsius ibidem.

ET VERS. 15. — DIXIT ERGO BALAC: VENI MECUM IN ALTERUM LOCUM, UNDE PARTEM ISRAEL VIDIAS, ET TOTUM VIDERE NON POSSIS, INDE MALEDICITO EI. Balaam hic superstitione loco et visioni totius Israëlis benedictionem Balaam attribuit, quasi idem benedixisset Israëli, quia totum ejus populum viderat, aut quid ille locus praeterea fortunatus esset, sive ex coeli et astrorum influentiâ, sive aliounde. Similiter Syri vici ab Israëli dixerunt: *Dii montium sunt dii eorum; id est superternatos; sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinacemus eos*, 5 Reg. 20, 55.

VERS. 14. — CUMQUE DUXISSET EUM IN LOCUM SUBLIMEM. Hebr. in agrum, id est, locum spectulatorum, id est, speculam.

EDIFICAVIT BALAAM SEPTEM ARAS, similes illis de quibus dictum est v. 4.

VERS. 18 ET 19. — STA, BALAC, ET AUSCULTA, etc.; NON EST DEUS QUASI HOMO, UT MENTIATUR; NEC UT FILIUS HOMINI, UT MUTETUR; q. d.: Ne putas, ô Balac, me priorem Israëlis benedictionem, quam à Deo ac-

ceti, retractatur : Deus enim, qui meam mentem et linguam regit, non est is qui mutetur. Hebrei, nou est qui peniteat, id est, revoet et mutet sua dicta et promissa. Est enim ipsa per essentiam immutabilis, stabilitaque manus dat cuncta moveri, ut ait Boetius. Unde sequitur :

DIXIT ERGO (Deus scilicet, ut non maledicerem Israel) ET NON FACIET? q. d.: Omnipotens facit quod dixit, scilicet efficit, ut ego non maledicam Israel.

Nota. Homo solet ex quatuor causis promissum negare: primò, quando fallaciter aliquid promittit et mentitur; secundò, quando ipsum promissum penitit; tertio, quando offenditur ab eo cui aliquid promisit; quartò, quando non est in eis potestate, ut promissum solvatur. Hoc à Deo longissime absunt. Nam primò, non mentitur, ut homo: secundò, non penitit ut filius hominis; tertio, non hominis meritum aut demeritum, sed suam bonitatem, et promissionem ac fideli-tatem aspici: quartò, habet fortitudinem ut rhinoceros, idèo potest præstare quod promisit: et quia potest, reipæ praestat.

VERS. 20. — AD BENEDICENDUM ADDUCTUS SUM, BENEDICTIONEM PROHIBERE NON VALDE. Recitè dicit, non teni, sed adductus sum; ipse enim veniebat eis mente, ut malediceret. Deus verò adducet eum, ut benediceret. Legit noster interpres, ut in 70 passim in Pual, tukuchi, id est, acceptus, adductus sum: iam in Callegum, lacuchi, id est, accepit. Unde Vatablus veritatem ad verbum, ecce benedictionem accepi, et benedicti, scilicet Deus, non revocabo illam, scilicet benedictionem, sed cōdēns redit sensus.

BENEDICTIONEM PROHIBERE NON VALEO. Non quasi Balaam coactus, contra voluntatem hæc dixerit. Denegus illo invito, lice verba in ore ejus efformari, ut vult Abulens, sed quid menses ejus ita illustraretur ad Deo, ac voluntates ejus ita incitarentur ad laudes et benedictiones Israëlis, ut egrè et difficulter possit ei maledicare, inquit vix posset non benedicere. Vide diota v. 7.

VERS. 21. — NON EST IDOLUM IN JACOB, etc.; DOMINUS DEUS CUM EO EST, ET CLANGOR VICTORIE REGIS IN ILLO. Pulchrit et clarè hoc reddit Chaldeus: In tuor, quoniam non sunt servientes idolis in domo Jacob, neque operantes falsitatem (falsos deos, puta falsorum deorum simulacra) in Israëli. Verbum Domini Dei cui est in adjutorium eorum, et majestas regis sit in iheros. Nota. Idola et simulacula hæc in Hebreo, ut et sapientia Prophetis, vocantur Ιησος και ημενι, id est, dolor et labor, vel iniurias et labor: qui maximum laborum et dolorum suis cultoribus sunt causa. Ex hoc lope, Hebreo hoc tempore, scilicet anno quadragesimo a egresu ex Egypto, non coluisse idola, saltem publice. Nam ante eos in Egypto et in deserto vitulum aureum et aliæ idola coluisse, patet Amos 5, 25; et Acto. 7, v. 42 et 43.

ET CLANGOR VICTORIE REGIS IN ILLO. Alludit ad duas tubas argenteas, jussi Domini factas quibus personatus Deus jussiter Hebreos bellum int̄ire, sequitur eis adfore, et victoriam daturum promiserat c. 10, v. 9, q. d.: Inexpugnabilis et insuperabilis est Israël,

ut ipote qui secum vehit victoriam; habet enim Deum dicem, in duce Regem, in Rege fortem, in fortis victoriam. Deus ergo est rex eorum, qui clangentibus tubis dat eis victoriam.

Vide hinc quām Deus dissipet consilia principum impiorum, eaque in ipsorum caput retroquerat, idque per ipsum quos ad suam impletatem pertrahere sunt conati. Qui enim Deo sunt infidi, etiam hominibus sunt infidi. Quare prudenter Theodosius rex Gothorum, Arianus licet, cum Diaconum quendam orthodoxum diligenter, illico, ut regi magis placet, Arianus esset factus, mox enim capite truncari jussit, dicens: Si Deo fidem non servasti, quomodo homini sinceram servabis conscientiam? Ita refert Theodosius Lector in suis Collect. lib. 2. Ita nūtui Dei Balaam sollicitatus a Balae ad infidelitatem, eidem induit et adversarius fuit, atque contra eum, pro hostibus ejus Hebreis viciaturus est victoriam.

VERS. 22. — DIES EDUXIT ILLUM DE EGYPTO, CUIUS FORTITUDO SIMILIS EST RHINOCEROTIS. Chald. R. Salomon, et Egypthius tradunt: Cuius exercitus et elevata est fortitudo. Legunt enim rām, id est, excelsus, non rem, sed noster rem, hic et alibi legit reem, id est, rhinoceros, vel, ut Septuaginta, vertit, monoceros, id est, ut noster alibi vertit, unicornis. Et licet utrumque hoc animal idem esse doceat Tertullianus contra Iudeos c. 10, S. Gregorius 51 Moral. 15, Isidor. 12 Etymol. 2, et Beda in 59 Job, dicantque esse animal habens unum cornu in media fronte, quatuor pedum, ita auctum et validum, ut quidquid eo impetraret, aut ventilet, aut perforaret; tamen verius est, rhinoceropis sive naricornem, à monocerote sive unicorno distingui. Distinctum enim eos Plinius, et ex eo physici passim: rhinoceropis enim, ut docet Plinius l. 8, 20, colore est buxeo, et cornu habet ex naribus extans, non rectum, sed reflexum et adumnum, indeque dictum rhinoceropis à pī, id est, nasus, et spīs, id est, cornu, eoque fortissimum est, se prignat cum elephante, in longitudine penē per est, sed cruribus multò brevioribus; cornu ad saxa limato se pugne preparat, in eaque alium maximè petit, quam molliorem esse intelligit, eaque perfossa actuū superat elephanton. Ita Emmanuel rex Lusitanie, anno 1313, Ulyssipone dedit insigne spectaculum elephantis cum rhinoceropis certantis, in quo elephas succubuit. Hinc rhinoceros symbolum est fortitudinis, ac conquerientis Dei, qui fortissimum est. Rursus, rhinoceros symbolum est tardus ire, sed terribilis. Ipse enim magna indiget irritatione, sed ubi irasci operitur, est ferociissimus: sic et Deus tarditatem supplicii gravitate compensat, unde proverbiū: Dilaciones habent pedes, sed ferreas manus. Quocirca prius, qui in arenam produxit rhinoceropis contra taumum et ursum Dominum imp. in dedicatione amphitheatri, numerum eadi jussit, cum effigie rhinoceropis, ut significaret se fastig rhinoceropis primo, magnanimum esse, ac preditione fortitudine regali; secundò, se tardum esse ad iram, sed eā concitatū inopacibilem. Id explicuit duplex epigrammatum Mar-

tialis, qui Dominiā fuit in delicias. Prior explicit robur incomparabile rhinoceropis, in duco taurum instar pīe jactantis, atque:

Præstili exhibitus tota tibi, Caesar, arena,

Quæ non promisiſt prelia rhinoceros.

O quin terribiles exarsit prouos in iras!

Quantus erat corus, cui pīla taurus erat!

Altero docet eum tardè irasci, sed ubi irascitum esse furiosissimum, ac ferire hostem non uno, sed duobus cornibus. Ait enim:

Sollicitant pavidi dūm rhinocerota magistri,

Sepe dī magna colligit ira ferat;

Desperabatur promissi prælia Maris:

Sed tamen is redit cognitus ante furor.

Namque græcum gemino cornu sic extulit ursum,

Jactat ut impotus tauri in astra pilas.

Monoceros vero, ait Plinius lib. 8, 21, est fera asperima, reliquo corpore quo simili, capite cervo, pedibus elephanto, canā auro, mugitu gravi, uno cornu nigro mediā fronte, duorum cubitorum eminente, hanc feram vivam negant capi. Similia habet Elianus l. 16 de Anim. c. 20; et l. 47, e. 44, qui monocerotem Jubā se pli surum facit, pedibus celerem, cornu nigro, mansuetum erga bestias alias, ferum cum gregalibus. Hunc Pierius in hieroglyphico rhinocerotis, halicorotis vocat, eumque esse putat Plinius, quem Septuaginta hic monocerotem, noster alibi unicornem vertit. Hebrei enim vox reem tam monocerotem, quam rhinocerotem significat: ut et alia pleraque nomina apud Hebreos pluribus communia sunt. Monoceros ergo, ait S. Greg. et Isidorus supra, tantæ est fortitudinem, ut nulla venatione aptiatur: sed ut physici assurunt, virgo ei pueri propounderit, quæ venienti simus aperi: ille omni ferociitate deposita caput deponit, siue sopperatus, veluti inermis capit.

Idem tradit Rupert. et Pierius supra, et Albertus Magnus l. 22 de Animal. quæ historia si vera est, appositi monoceros erit Christus, unde Rupert. Fortissimus, ait, spiritus Deus, velut unicornis, id est, potentia singularis, Deus incomprehensibilis, et invicta virtus, virginis tractus odore uteri illius inclusus est, et ex tantum comprehendi potest et occidi. Hinc etiam Tertullianus contra Jud. 10, et Justin. contra Triphonem p. 71, illud Deut. 35, 17: Corrus monocerotis (ita enim habent Sept. pro rhinocerotis) cornua ejus, de cornibus crucis Christi dictum accipitur, scilicet allegoricæ: Christi enim cornua, id est, robur et fortitudo, quibus ventilavit demonem, et confixit peccatum ac mortem, fuit crux.

Verum Marcus Paulus Venetus l. 5, c. 45, Gesnerus in monocerotis, et alii viri docti, hanc de monocerotis per virginem circuirationem, falulam vocant, eamque ortam asserit Gesnerus ex eo quid monoceros cum sit asperminus, tantum mitescat, quando cum femella sūa commiscetur, unde et Plinius, Elianus, Aristot. et alii in historiā animalium nullum hujus circuorationis faciunt mentionem. Id asseverat Andreas Bacci medicus tr. de Halicorono

pag. 67, ubi ex Eliano docet, halicorotum ita ferum esse, ut etiam feminam suam oderit, adeoque ab eā secedens solitarius per deserta vagetur, donec amora incolescens, dum tempus est generandi, positā fertate, blandā ad eam accedit, cum eaque pascitur et commiscetur. At mox, ubi eam concepit, et ultrum intumescere sentit, ad pristinam fertatem, aversionem et soliditudinem redit.

Denique Theodorus, q. 44, putat ipsum populum Hebreorum hic monocerotem vocari, eō quod uniuersum colorat, idēque ab eo corroboratur, fieret que fortis ut monoceros. Melius tamen Procopius, Rabanus, Rupertus et alii censem, Deum hic vocari rhinocerotem, vel monocerotem, iuxta sensum quem paulo ante dedi. Nam et alibi Script. fortitudinem Dei ex rhinocerotis fortitudine metitur, ut patet Job. 39, 12. Deus verò hanc suam fortitudinem, ac conquerenter et nomen rhinocerotis, Hebreis, aliiisque suis clientibus communicavit et communicat.

VERS. 23. — NON EST ALGERIUM IN JACOB, NEC DIVINATIO IS ISRAEL. Sub his omnem incantationem et malificium intelligit, velut genus sub specie vulgarissima. Laudat ergo Balaam hic Israelem, quod uti non colit idola, ita nec habeat auguria: sed quia Deum verum colit, idēque veras ab eo prophetias et responsa accipiat, tum per Mosen, tum per pontificem Eleazarum, urim et tumminum vestitum, tum per alios prophetas, quodque Deus Israelem tucatur, et pro eo pugnet, unde subdit: Temporibus suis (puta sequentibus seculis) dicitur Jacob et Israël (id est, posteris Israelitarum) quid et quanta pro eo operatus sit Deus.

VERS. 24. — ECCE POPULUS UT LEONA CONSURGET, ET QUASI LEO ERIGETUR. Comparat Israelem leoni et leonem, quæ cum catulus lacat, et famet, pīe leone ferocit et sevit. Vide dicta Gen. 49, 9.

NON ACCUBAT, DONEC BEVORET PRÆDAM, ET OCCIDENS SANQUINEM HIBAT. Persistit in metaphorā leonis, q. d.: Non quiescit Israël, donec hostes Chananeos proteter, ex eisque prædam dividat, atque terram eorum sibi promissam capiat et patiatur, inquit donec ut leo occisorum sanguinem bibat: non quasi hoc ad litteram futurum sit, aut quasi tale quid postea reip̄a fecerit Israël, sed quid perfectam et latissimam victoriā de Chananeis, aliisque hostibus relaturus sit, in quo sanguinem eorum fusuris sit tam facilē, tam juvēndi et sine suorum strage, ac si calicem hauiret et ebiberet: aut potius, quid in illa victoria tam copiis hostium sanguinem fusuros sit, ut is torrentis in medium defluens, potum præbere possit victoribus, itaque eorum desiderium, et quasi situm abundē satiare. Hoc enim tantum haec et similes phrases per catachesin et metalepsin significant, ut Ps. 57, 10: Lavabit manus suas in sanguine peccatoris, Isaiae 65, v. 5: Calcat eos in furore meo, et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea. Ps. 67, 24: Ut intingatur pes tuus in sanguine. Ps. 129, v. ult.: De torrente in viā bibet, Hoc enim omnia non aliud significant, quam insignem, plenam et perfectam de hostibus victoriam.

VERS. 27. — ET AIT BALAC AD EUM: VENI, ET DU-

CAM TE AD ALIUM LOCUM; SI FORTE PLACERET DEO, UT INDE
MALEDCIAS FIS. Est hec secunda loci mutatio, quo Ba-
laam superstitionis sperabat, Balaam malefeturum
Hebreis: unde ter et tribus diversis locis Balaam vice-
versa benedixit Hebreis; scilicet primò, ex monte

CAPUT XXIV.

1. Cumque vidisset Balaam quod placeret Domino ut benedicret Israeli, nequamquam abiit ut ante per-
rexerat, ut augurium quereret; sed dirigens contra de-
sertum vultum suum,

2. Et elevans oculos, vidit Israel in tentoribus com-
morantem per tribus suas; et irruente in se spiritu Dei,

3. Assumpta parabolæ, ait: Dicit Balaam, filius Beor;
dixit homo, cuius obturatus est oculus:

4. Dixit auditor sermonem Dei, qui visionem Om-
nipotentis intuitus est, qui cadit, et sic aperientur
oculi eius:

5. Quia pulchra tabernacula tua, Jacob, et tentoria
tua, Israel!

6. Ut valles nemorosa, ut horti juxta fluvios irri-
gui, ut tabernacula, qua fixit Dominus: quasi codri
prope aquas.

7. Fluit aqua de stitula ejus, et semen illius erit in
aqua multa. Tollenter propter Agag, rex ejus, et au-
feretur regnum illius.

8. Deus eduxit illum de Aegypto, cuius fortitudo si-
milis est rhinocerotis. Devorabant gentes hostes illi-
us, ossaque eorum confingent, et perforabant sag-
gitas.

9. Accubans dormivit ut leo, et quasi lezana, quam
suscitare nullus audiebit. Qui benedixerit tibi, erit et
ipse benedictus: qui maledixerit, in malditione re-
putabitur.

10. Irratus Balac contra Balaam, complicitus ma-
nibus, ait: Ad maledicendum inimicos meis vocavi te,
quibus est contrario tertio benedixisti:

11. Reverttere ad locum tuum. Decreveram quidem
magnifice honorare te, sed Dominus privavit te ho-
nore disponito.

12. Respondit Balaam ab Balac: Nonne nuntius
tuus, quos misisti ad me, dixi:

13. Si dederit mihi Balac plenam domum suam stan-
dari et aurum, non potero praterice sermonem Domini
Dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde
meo: sed quidquid Dominus dixerit hoc loqueris?

14. Verumtamen perges ad populum meum, dabo
consilium, quid populus tuus populo hinc faciat ex-
tremo tempore.

15. Sumpit igitur parabolæ, rursus ait: Dicit homo, cuius obturatus est oculus:

16. Dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctri-
nam Altissimi, et visiones Omnipotens videt, qui
cadens apertos habet oculos:

Abarim, et templo Baal, c. 22, 41. Secundò, ex ver-
tice Phasga, c. 25, 14. Tertiò, hic ex monte Phogor,
ut patet ex vers. seqq. Porrò Phogor, vel Phogor,
erat idolum, à quo nuncupatur est Beelphogor, aquè
ac mons hic, de quo c. 25, 5.

CHAPITRE XXIV.

1. Balaam, voyant par les réponses qu'il avait reçues,
que le Seigneur voulait qu'il bénît Israël, n'allâ plus
comme auparavant pour chercher à faire ses angues,
mais tournant le visage vers le désert ou les plaines de Moab.

2. Et élevant les yeux, il vit Israël campé dans ses
tentes, et distribué par tribus. Alors l'esprit de Dieu
s'étant saisi de lui,

3. Il commença à prophétiser, et à dire: Voici ce
qui dit Balaam, fils de Beor: voici ce que dit l'homme
qui a l'œil du corps si fermé, qu'il ne voit pas ce qui voit
son âmesse, mais qui a l'œil si ouvert, qu'il dé-
couvre ce qu'il a de plus caché dans l'avenir.

4. Voici ce que dit celui qui entend les paroles de
Dieu, qui a vu les visions du Tout-Puissant, qui tombe
sur son âmesse, et dont les yeux s'ouvrent en tombant,
pour voir l'ange du Seigneur.

5. Que vos pavillons sont beaux, ô Jacob! que vos
tentes sont belles, ô Israel!

6. Elles sont comme des vallées couvertes de grands
arbres; comme des jardins le long des fleuves, tou-
jours arrosés d'eaux; comme des tentes que le Sei-
gneur même a affirmées; comme des cèdres plantés
sur le bord des eaux.

7. L'eau coulera toujours de son seuil, et sa posté-
rité se multipliera comme l'eau des fleuves. Son pre-
mier roi sera rejeté à cause d'Agag, qui épargnera
contre l'ordre de Dieu; et le royaume lui sera ôté, en
punition de sa désobéissance.

8. Mais Dieu n'abandonnera pas pour cela ce peuple,
il l'a fait sortir de l'Egypte, et sa force est semblable
à celle du rhinocéros. Ils dévoreront les peuples qui
seront leurs ennemis; leur briseront les os, et les
percourront d'outre en outre avec leurs flèches.

9. Quand il se couchera, il dort comme un lion et
comme une lionne que personne n'osera éveiller.
Celui qui te bénira, ô Jacob! sera bénî lui-même; et
celui qui te mandira, ô Israel! sera regardé comme
maudit.

10. Balac se mettant en colère contre Balaam,
trapa des mains pour lui imposer silence, et lui dit:
Je vous aiways fait venir pour maudire mes ennemis,
et vous avez avec an contrarie bénis par trois fois.

11. Retournez-vous en chez vous. J'avais résolu de
vous offrir des présents magnifiques; mais le Seigneur
vous a privé de la récompense que je vous avais desti-
née, vous ayant empêché de pénétrer mes ennemis.

12. Balaam répondit à Balac: N'ai je pas dit à vos
ambassadeurs que vous m'aviez envoyé?

13. Que quand Balac me donnerai plein sa maison
d'or et d'argent, je ne pourrais pas passer les ordres du
Seigneur mon Dieu, pour inventer la moindre chose
de ma tête, ou en bien ou en mal; mais que je dirais
tout ce que le Seigneur m'auroit dit?

14. Neummoins, en m'en retournant en mon pays, je
vous donnerai un conseil, alii qui vous sachiez ce
que votre peuple pourra faire enfin contre celui-ci;
mais maintenant je veux vous dire ce que ce peuple fera
un jour contre le nôtre.

15. Il commença donc à prophétiser de nouveau,
en disant: Voici ce que dit Balaam, fils de Beor,
voici ce que dit un homme dont l'œil est fermé à toute
autre chose qu'à ce que le Seigneur lui fait voir.

16. Voici ce que dit celui qui entend les paroles de
Dieu, qui connaît la doctrine du Très-Haut, qui voit
les visions du Tout-Puissant, et qui, en tombant, a les
yeux ouverts, pour voir l'ange du Seigneur, qui est la
figure du Sauveur que Dieu doit envoyer à la fin des
temps.

17. Videbo eum, sed non modo: intuebor illum,
sed non propè. Orienter Stella ex Jacob, et conser-
vet virga de Israël: et percutiet dues Moab, vasta-
bitque omnes filios Seph.

18. Et erit Iudea possessio ejus: hereditas Seir
cedet inimicis suis; Israel vero fortiter ageret.

19. De Jacob erit qui dominetur, et perdat reliquias
civitatis.

20. Cumque vidisset Amalec, assumens parabolam,
sit: Principium gentium Amalec, cuius extrema per-
dentur.

21. Vidi quoque Cineum, et assumptam parabolam,
sit: Robustum quidem est habitaculum tuum: sed si
in petrâ posueris nidum tuum,

22. Et fueris electus de stirpe Cini quandiu poteris
permanere? Assur enim capiet te.

23. Assumptam parabolam iterum locutus est: Heu!
quis victurus est, quando ista faciet Deus!

24. Venient in trieribus de Italiâ, superabunt Assy-
rios, vastabuntque Hebreos, et ad extremum etiam
ipsi peribunt,

25. Surrexitque Balaam, et reversus est in locum
sumum. Balac quoque viâ, quâ venerat, rediit.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — CUMQUE VIDISSET BALAAM QUOD PLACE-
RET DOMINO, UT BENEDICERET ISRAEL. Vidi, id est,
cognovit, id Balaam, ex internâ illustratione Dei.
Deus enim, antequam Balaam de more pergeret ad
querendum augurium, praevenit eum, impellens ejus
voluntatem, et illustrans ejus intellectum, ut clarè
videret, qualis esset populus Israel, quâcum Deo
acceptus, et quâcum dignus benedictione: unde ipse
non abit ad sua angaria, sed exempli populo bene-
dictu.

NEQUAMABIT, UT ANTE PERBERERAT, UT AUGU-
RUM QUERERET. Septuag., in occursum avibus. Augu-
rium enim est divinatio que ex avium volatu, canto,
aut pastu captur, dictitur augurium, quasi arieg-
rum; quia ex gestu avium sumebatur; inde tamen
transfertur ad quilibet divinationem, ut dixi Genes.
44, v. 5. An ergo Balaam ex avibus, an ex victimâ
exitis, an vero à solo demone familiari augurium,
id est, divinationem suam, querere solitus sit, non
constat: id constat, ipsum vero augurum et maleficum
fuisse, ut ostendi o. 22, 5.

VERS. 2. — INCVENTE IN SE SPIRITU DEI. Spiritus Dei
hic est spiritus prophetie, sive lumen supernaturale
infusum intellectui Prophetæ, ad intelligendum ab-

17. Je le verrai, ce Sauveur, mais non maintenant;
je le considérerai, mais non pas de près. Une étoile
amone-ra à mes descendants la naissance de ce puissant
roi, qui sortira de Jacob, car un rejeton s'élèvera d'Is-
raël, et il frapperà les chefs de Moab; il ruinera tous
les enfants de Seph, et les soumettra à son empire.

18. Il possédera l'Idumée; ce pays, qui est l'héritage
de Sôr, passera aux rois de Juda, que l'Iduméen a tou-
jours regardé comme ses ennemis; et sous la conduite
de sage et puissant chef, Israel agira avec un grand
courage.

19. Il sortira de Jacob, en sa personne, en domina-
tion qui perdra les restes de la cité rebelle aux ordres
du Seigneur.

20. Ainsi prophétisait Balaam en faveur d'Israël, qu'il
avait avenir les yeux; mais se tournant d'un autre côté,
et ayant vu Amalec, il fut saisi de l'esprit prophé-
tique, et il dit: Amalec a été le premier des peuples en
grandeur et en puissance; il a aussi été le premier qui a
attaqué Israël: et à la fin il périra presque entière-
ment.

21. Il vit aussi les Cinéens, peuples voisins de l'Idu-
mée qui habitaient au couchant de la mer Morte, et pro-
phétisant contre eux, il dit: Le lieu où vous demeurez
est fort; mais, quoique vous ayez établi votre demeure
et votre nid dans la pierre, en vous creusant des retrai-
tes dans le fond des roches.

22. Et que vous ayez été choisis par les ennemis
d'Israël, comme les plus vaillants de la race de Cini, les
plus forts et les plus puissants, combien de temps
pourrez-vous demeurer en cet état? Fort peu; car
l'Assyrien vous doit prendre un jour, et vous emmener
captifs avec les Iduméens.

23. Il prophéta encore, en disant: Hélas! qui se
trouvera en vie, lorsque Dieu fera toutes ces choses?
24. Les Macédoniens sont ceux dont il se servira pour
les accompagner. Ils viendront d'Italie, ou plutôt de la
Grèce, dans des vaisseaux. Ils vaincront les Assyriens,
ils ruineront les Hébreux, et à la fin ils périront eux-
mêmes par les armes des Romains.

25. Après celâ, Balaam se leva, et après avoir donné
à Balac un conseil pernicieux contre Israël, il s'en re-
tourna chez lui. Balac aussi s'en retourna par le même
chemin qu'il était venu.

scindita: quia enim illud lumen est tanquam aliquod
vivens, hinc vocatur spiritus Dei, id est, a Deo aspira-
tus. Spiritus enim à spirando et movendo dicitur: unde
omne id quod habet vitam et motum, dicitur esse spi-
ritus, vel habere spiritum; lumen ergo hoc non est
aliud quām illustratio et retrouementi menti. Prophetæ
indit: haec autem illustratio est actus vitalis, ut
nisi abit ad sua angaria, sed exempli populo bene-
dictu.

VERS. 3. — ASSUMPTA PARABOLA. Parabolæ, id est,
prophetæ, q. d.: Prophetans. Vide dicta c. 25, 7.

Art: DIXIT BALAAM, DIXIT HOMO CUIUS OBTURATUS EST
OCULUS, id est, qui unum vel utrumque oculum perdi-
dit, inquit R. Salomon. Putat enim ipse Balaam fuisse
lucifer, vel cœcum. Sed haec sunt ejus commenta.
Secundò, ali per oculum accipiunt intellectum practi-
cum. Licet enim Balaam in prophetâ apertum habe-
ret oculum intellectus speculatorum, ad cernendum futu-
ra: clausum tamen habebat oculum practicum, qui
cum dirigaret ad benē rectè agendum, erat enim
homo impius. Unde Rahamus: Balaam, inquit, obtur-
atus est oculis, ad corrigerandū errorem suum, et ad
venerandum ipsius prophetæ auctorem: cùm apertus ci-
esset oculus, ad perspicienda prophetæ sacramenta. Sed
hic sensus potius mysticus videtur quam literalis.